

**PUL-KREDIT SIYOSATI MILLIY IQTISODIYOT VA JAHON MOLIYA BOZORI
BARQARORLIGINI TA'MINLASHDAGI ROLI**

Mamatova Madina Olim qizi

Erkin izlanuvchi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17458076>

Annotatsiya. Ushbu maqolada pul-kredit siyosatining milliy iqtisodiyot barqarorligini ta'minlash va jahon moliya tizimidagi o'zgarishlarga moslashishdagi roli ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining inflyatsiyani maqsadli boshqarish, foiz siyosatini takomillashtirish va milliy valyuta barqarorligini saqlash borasidagi amaliy chora-tadbirlari o'rganilgan. Shuningdek, jahon moliya bozorida kuzatilayotgan global inflyatsiya, foiz stavkalarining o'sishi va geosiyosiy xatarlarning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri tahlil etiladi. Maqola yakunida mamlakatda pul-kredit siyosatini yanada takomillashtirish bo'yicha istiqbolli yo'nalishlar – raqamli so'mni joriy etish, foiz siyosatini moslashtirish, bank tizimi likvidligini oshirish hamda xalqaro moliyaviy integratsiyani kuchaytirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: pul-kredit siyosati, Markaziy bank, inflyatsiyani maqsadli boshqarish, foiz stavkasi, likvidlik, valyuta kursi, monetar instrumentlar, moliyaviy barqarorlik, raqamli so'm, jahon moliya bozori, makroiqtisodiy muvozanat, iqtisodiy o'sish.

**THE ROLE OF MONETARY POLICY IN ENSURING THE STABILITY OF THE
NATIONAL ECONOMY AND THE WORLD FINANCIAL MARKET**

Abstract. This article scientifically analyzes the role of monetary policy in ensuring the stability of the national economy and adapting to changes in the global financial system. The study examines the practical measures of the Central Bank of the Republic of Uzbekistan to target inflation management, improve interest rate policy, and maintain the stability of the national currency. It also analyzes the impact of global inflation, interest rate growth, and geopolitical risks observed in the world financial market on the economy of Uzbekistan. At the end of the article, promising areas for further improving monetary policy in the country are developed - the introduction of a digital soum, adjusting interest rate policy, increasing the liquidity of the banking system, and strengthening international financial integration.

Keywords: monetary policy, Central Bank, targeted inflation management, interest rate, liquidity, exchange rate, monetary instruments, financial stability, digital soum, global financial market, macroeconomic balance, economic growth.

**РОЛЬ ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ
СТАБИЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ И МИРОВОГО
ФИНАНСОВОГО РЫНКА**

Аннотация. В статье научно анализируется роль денежно-кредитной политики в обеспечении стабильности национальной экономики и адаптации к изменениям в мировой финансовой системе. В исследовании рассматриваются практические меры Центрального банка Республики Узбекистан по целевому управлению инфляцией, совершенствованию процентной политики и поддержанию стабильности национальной валюты. Также анализируется влияние мировой инфляции, роста процентных ставок и геополитических рисков, наблюдаемых на мировом финансовом рынке, на экономику

Узбекистана. В конце статьи разрабатываются перспективные направления дальнейшего совершенствования денежно-кредитной политики в стране – внедрение цифрового сума, корректировка процентной политики, повышение ликвидности банковской системы и укрепление международной финансовой интеграции.

Ключевые слова: денежно-кредитная политика, Центральный банк, целевое управление инфляцией, процентная ставка, ликвидность, обменный курс, денежно-кредитные инструменты, финансовая стабильность, цифровой сум, мировой финансовый рынок, макроэкономическое равновесие, экономический рост.

Kirish

Pul-kredit siyosati har qanday mamlakat iqtisodiy tizimining barqaror ishlashini ta'minlovchi asosiy makroiqtisodiy vosita hisoblanadi. U orqali davlat iqtisodiy o'sish sur'atlarini muvofiqlashtiradi, inflyatsiya darajasini boshqaradi hamda moliyaviy tizimdagi likvidlikni tartibga soladi. Shuning uchun ham zamonaviy iqtisodiy adabiyotda pul-kredit siyosati "iqtisodiy barqarorlikning yuragi" sifatida e'tirof etiladi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda iqtisodiyotning tarkibiy o'zgarishlari, raqamli transformatsiya jarayonlari va tashqi bozorlardagi tebranishlar pul-kredit siyosatiga yangi talablarni qo'yimoqda. Ayniqsa, global inflyatsiya bosimi, geosiyosiy noaniqliklar, energetika narxlarining o'zgarishi hamda xalqaro kapital oqimlaridagi beqarorlik milliy moliya tizimiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli Markaziy bank tomonidan olib borilayotgan monetar siyosatning asosiy vazifasi — narxlar barqarorligini ta'minlash bilan birga, iqtisodiy o'sish uchun zarur shart-sharoit yaratishdan iboratdir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi 2022–2026" da ta'kidlaganidek, "Pul-kredit siyosatini takomillashtirish, inflyatsiyani pasaytirish va milliy valyutaning barqarorligini ta'minlash – makroiqtisodiy barqarorlikning eng muhim ustunlaridan biridir." Shu ma'noda, Markaziy bankning asosiy stavkani belgilash, ochiq bozor operatsiyalarini yuritish, majburiy zaxira me'yorlarini tartibga solish kabi mexanizmlari iqtisodiyotdagi umumiy talab va taklif muvozanatini ta'minlashga xizmat qilmoqda.

Mazkur tadqiqotda pul-kredit siyosatining milliy iqtisodiyotga ta'siri, uning barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni hamda jahon moliya bozoridagi o'zgarishlarga moslashuv mexanizmlari chuqur tahlil qilinadi. Shu bilan birga, O'zbekiston tajribasini xalqaro amaliyot bilan solishtirib, monetar siyosat samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Adabiyotlar sharhi: Pul-kredit siyosatining nazariy va amaliy asoslari iqtisodiyot fanining eng ko'p o'rganilgan sohalaridan biri hisoblanadi. Turli iqtisodiy maktab vakillari bu siyosatning iqtisodiy o'sish, bandlik, inflyatsiya va moliyaviy barqarorlikka ta'siri bo'yicha turlicha yondashuvlarni ilgari surganlar. Quyida ushbu mavzu bo'yicha asosiy xorijiy va mahalliy olimlar qarashlari tahlil qilinadi.

Monetar siyosat nazariyasining asoschisi sifatida ingliz iqtisodchisi J. M. Keynes (1936) o'zining "The General Theory of Employment, Interest and Money" asarida iqtisodiy beqarorlik davrida davlatning faol aralashuvi zarurligini asoslab berdi.

Uning fikricha, pul-kredit siyosati orqali foiz stavkalarini pasaytirish investitsiyalarni rag'batlantirib, iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi.

Biroq, keyinchalik M. Friedman (1970) boshchiligidagi monetaristlar maktabi Keynesiy yondashuvni tanqid qilib, pul massasining o'sishini qat'iy nazorat qilish zarurligini ta'kidladi.

Unga ko'ra, "inflyatsiya – har doim va har joyda pul hodisasidir", shuning uchun iqtisodiy o'sish barqaror bo'lishi uchun pul taklifi doimiy sur'atda oshirilishi kerak.

F. Mishkin (2019) o'zining *"The Economics of Money, Banking and Financial Markets"* asarida pul-kredit siyosatining zamonaviy vositalari – ochiq bozor operatsiyalari, qayta moliyalash stavkasi va majburiy zaxira me'yorlari orqali makroiqtisodiy muvozanatni ta'minlash mexanizmlarini batafsil bayon etgan.

B. Bernanke va A. Blinder (1992) esa pul-kredit siyosatining iqtisodiy faollikka ta'sirini "transmissiya kanallari" orqali tahlil qilgan. Ular foiz kanali, kredit kanali, aktivlar narxi va valyuta kursi kanallarini pul siyosatining asosiy uzatish mexanizmlari sifatida ko'rsatganlar.

Shuningdek, Krugman va Obstfeld (2018) o'z asarlarida jahon moliya tizimidagi o'zaro bog'liqlikni, milliy monetar siyosatlarning global oqibatlarini tahlil qilib, ochiq iqtisodiyot sharoitida koordinatsiyalashgan pul-kredit siyosatining ahamiyatini alohida ta'kidlashgan.

So'nggi yillarda xalqaro moliya institutlari – Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF) va Jahon banki (2023–2024) tomonidan chop etilgan hisobotlarda rivojlanayotgan davlatlarda pul-kredit siyosatining asosiy muammolari – inflyatsion kutilmalarni boshqarish, valyuta kursining o'zgaruvchanligi va tashqi qarz bosimining ortishi – muhim omillar sifatida qayd etilgan.

O'zbekiston olimlari tomonidan ham monetar siyosatning nazariy va amaliy jihatlari keng o'rganilgan.

X. Abdullayev (2018) "Pul-kredit siyosati va inflyatsiyani boshqarish mexanizmlari" nomli ishida Markaziy bankning foiz siyosati orqali iqtisodiy faollikka ta'sirini tahlil qilgan.

B. Qodirov (2020) O'zbekiston sharoitida monetar siyosatning real sektor bilan o'zaro aloqalarini o'rganib, kreditlar hajmini oshirish va ularning samaradorligini ta'minlash bo'yicha ilmiy tavsiyalar bergan.

N. Abdullayeva (2021) inflyatsiyani maqsadli boshqarish modelini O'zbekiston amaliyotiga tatbiq etish masalalarini yoritgan bo'lib, bu yo'nalishda kommunikatsiya siyosati va foiz stavkasining rolini alohida tahlil qilgan.

M. Raxmonov (2022) esa "Milliy valyuta barqarorligini ta'minlashda pul-kredit siyosatining o'rni" mavzusidagi tadqiqotida valyuta kursi, eksport-import operatsiyalari hamda tashqi savdo balansining monetar omillar bilan bog'liqligini iqtisodiy modellashtirish orqali tahlil qilgan.

Sh. To'xtayev (2023) o'z maqolasida jahon moliya tizimida O'zbekiston Markaziy bankining integratsion ishtiroki va xalqaro tajriba asosida pul siyosatini diversifikatsiya qilish masalalarini ko'rib chiqqan.

Adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, pul-kredit siyosati har bir davrda iqtisodiyotning rivojlanish bosqichiga moslashgan holda o'zgarib borgan. Agar XX asrda asosiy e'tibor foiz stavkasi va pul massasiga qaratilgan bo'lsa, XXI asrda bu siyosat raqamli texnologiyalar, kommunikatsiya ishonchliligi va xalqaro koordinatsiyani o'z ichiga olgan kompleks boshqaruv mexanizmiga aylandi.

O'zbekiston uchun eng dolzarb masala — inflyatsiyani barqaror pasaytirish, real foiz stavkalarini iqtisodiy o'sishga moslashtirish, va milliy valyuta barqarorligini ta'minlashdir. Shu bois xalqaro tajriba va milliy amaliyotni uyg'unlashtirgan ilmiy yondashuvlar mamlakat monetar siyosatini takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega.

Metodologiya: Pul-kredit siyosatining milliy iqtisodiyot va jahon moliya bozori barqarorligiga ta'sirini o'rganish har tomonlama tahliliy, tizimli va empirik yondashuvni talab qiluvchi ilmiy jarayondir. Tadqiqot metodologiyasi iqtisodiy nazariyaning klassik va zamonaviy yo'nalishlariga tayanib, O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining amaliy siyosatini xalqaro tajriba bilan uyg'un holda o'rganishga asoslanadi. Bunda asosiy maqsad — pul-kredit siyosatining iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi rolini aniqlash, uning samaradorligini oshirish yo'llarini belgilashdir.

Tadqiqotning metodologik yondashuvi komplekslik va tizimlilik tamoyillariga asoslanadi.

Pul-kredit siyosati alohida bir soha sifatida emas, balki butun iqtisodiyotning yuragi sifatida ko'riladi. Chunki u investitsion faollik, bandlik darajasi, valyuta kursi va inflyatsiya jarayonlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois tadqiqotda iqtisodiy o'sish, pul massasi va foiz siyosati o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik dinamik tahlil orqali o'rganildi.

Empirik yondashuv asosida O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2020–2024-yillardagi hisobotlari, Jahon banki va Xalqaro Valyuta Jamg'armasi ma'lumotlari tahlil qilindi. Bu orqali foiz stavkalari, inflyatsiya darajasi, valyuta kursi va kredit hajmlarining o'zaro ta'siri aniqlanib, milliy iqtisodiyotdagi pul-kredit siyosati vositalarining samaradorlik darajasi baholandi.

Metodologiyaning muhim jihatlaridan biri — komparativ tahlil usulidir. O'zbekistonning monetar siyosati AQSh Federal rezerv tizimi, Yevropa Markaziy banki va Janubiy Koreya tajribasi bilan solishtirildi. Natijada, milliy modelning afzalliklari va zaif tomonlari aniqlanib, jahon tajribasidan foydalanish imkoniyatlari ochib berildi.

Tizimli yondashuv doirasida pul-kredit siyosatining “transmissiya kanali” modeli o'rganildi. Markaziy bankning asosiy stavkasidagi o'zgarishlar kredit bozori, aktivlar narxi, valyuta kursi va umumiy talab darajasiga qanday ta'sir qilishi tahlil qilindi. Bu esa inflyatsiyani maqsadli boshqarish siyosatining real iqtisodiyotga ta'sir mexanizmlarini aniqlash imkonini berdi.

Tadqiqotda shuningdek, indikatorli baholash usuli qo'llanilib, M2 agregati, majburiy zaxiralar me'yori, ochiq bozor operatsiyalari va valyuta zaxiralari kabi ko'rsatkichlarning o'zaro aloqasi empirik tarzda o'rganildi. Statistik modellash orqali pul-kredit siyosati barqarorlikka qanday ta'sir qilishi aniqlandi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, Markaziy bank siyosatining samaradorligi inflyatsion kutilmalarni boshqarish va foiz siyosatini moslashtirish darajasiga bog'liq. Shu bois tadqiqotda ilmiy tavsiyalar sifatida raqamli so'mni joriy etish, kommunikatsiya siyosatini kuchaytirish va xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kengaytirish zarurligi asoslab berildi.

Mazkur metodologiya iqtisodiy tahlil, empirik kuzatuv va xalqaro taqqoslama asosida yaratilgan bo'lib, u O'zbekistonning pul-kredit siyosatini yanada takomillashtirish uchun ilmiy

asos bo'lib xizmat qiladi. Bu yondashuv orqali monetar siyosat nafaqat milliy iqtisodiyot, balki jahon moliya tizimidagi barqarorlikni ham ta'minlashda strategik vosita sifatida e'tirof etiladi.

Tahlil va natijalar

Pul-kredit siyosati milliy iqtisodiyotning asosiy barqarorlashtiruvchi mexanizmlaridan biri sifatida mamlakatning iqtisodiy rivojlanish sur'atlari, narxlar darajasi, investitsiya faolligi va bandlik ko'rsatkichlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, oxirgi yillarda olib borilgan monetar islohotlar mamlakat iqtisodiyoti barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynamoqda. Bu jarayonda Markaziy bankning mustaqil siyosat yuritish qobiliyati, pul massasini tartibga solish va inflyatsiyani maqsadli boshqarish mexanizmlari markaziy o'rinni egallaydi.

2020–2024-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining pul-kredit siyosati bosqichma-bosqich transformatsiya qilindi. Avvalo, inflyatsiyani yuqori darajalardan barqaror darajaga tushirish maqsad qilingan. 2020-yilda inflyatsiya 11,1 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2024-yil yakuniga kelib bu ko'rsatkich 8,5 foizgacha pasaygan. Bu natijaga Markaziy bankning qat'iy pul-kredit siyosati, ya'ni asosiy stavkani 14 foiz atrofida saqlab turish va ortiqcha likvidlikni cheklash orqali erishildi.[5]

Bunda asosiy e'tibor inflyatsiyani maqsadli boshqarish mexanizmini amaliyotga joriy etish, foiz siyosatini real sektor ehtiyojlariga moslashtirish, hamda valyuta bozorini erkinlashtirish jarayonlariga qaratildi. Shu bilan birga, Markaziy bankning kommunikatsiya siyosati, ya'ni aholiga va investorlar jamiyatiga o'z qarorlarini tushuntirish, inflyatsion kutilmalarni boshqarishdagi shaffoflik darajasi oshirildi.

1-rasm. Moliya bozori tarkibi

Ushbu chora-tadbirlar natijasida, mamlakatda iqtisodiy o'sish sur'atlari 2020-yildagi pandemiya inqirozidan so'ng 2021-yilda 7,4 foizga, 2023-yilda esa 5,6 foiz atrofida barqarorlashdi. Shunday qilib, pul-kredit siyosati nafaqat narxlar barqarorligini ta'minlash, balki iqtisodiy faollikni qo'llab-quvvatlashda ham muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

So'nggi yillarda global moliya bozorlari keskin o'zgarishlarga duch keldi. AQSh Federal rezerv tizimi, Yevropa Markaziy banki va boshqa yirik institutlarning foiz stavkalarni oshirish siyosati ("quantitative tightening") jahon iqtisodiyotida likvidlik tanqisligini yuzaga keltirdi. Bu esa rivojlanayotgan davlatlarda, jumladan O'zbekistonda ham, tashqi kapital oqimlari qisqarishiga va valyuta kursi bosim ostida qolishiga sabab bo'ldi.

O'zbekiston Markaziy banki ushbu global bosimlarni yumshatish maqsadida valyuta intervensiyasi, zaxiralar siyosatini optimallashtirish va foiz stavkasi orqali barqarorlashtirish choralarini ko'rdi.

2024-yil holatiga ko'ra, mamlakatning oltin-valyuta zaxiralari 37 mlrd. AQSh dollariga yetib, 2020-yildagiga nisbatan 4,5 mlrd. dollarga ko'paygan. Bu milliy valyutaning haddan tashqari qadrsizlanishining oldini olishda muhim kafolat bo'ldi.

Jahon moliya tizimidagi beqarorlik O'zbekiston uchun ham tashqi savdo balansiga ta'sir ko'rsatdi. 2022–2024-yillarda energetika narxlarining o'zgaruvchanligi eksport tushumlarini kamaytirgan bo'lsa-da, iqtisodiy boshqaruvning moslashuvchanligi tufayli mamlakat tashqi qarz va inflyatsion xavflarni nazorat ostida ushlab qoldi.

1-jadval

Empirik tahlil: asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlar dinamikasi

Ko'rsatkichlar	2020	2021	2022	2023	2024
Asosiy stavka (%)	14	14	15	14	13
Inflyatsiya (%)	11.1	10.0	12.3	9.2	8.5
Kredit hajmi (trln so'm)	257	298	342	387	430
So'm kursi (1 USD)	10 250	10 600	11 200	12 050	12 500
Valyuta zaxiralari (mlrd. USD)	32.5	34.8	35.4	36.1	37.0

Manba: O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Ushbu jadval ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, asosiy stavkaning barqarorligi Markaziy bankka inflyatsiyani nazorat ostida ushlab turish imkonini bergan. Kredit hajmlarining o'sishi esa iqtisodiyotda investitsion faollikning ortib borayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, so'm kursining nisbatan yumshoq devalvatsiyasi eksportni rag'batlantirgan bo'lsa, valyuta zaxiralari darajasi mamlakatning moliyaviy xavfsizligini ta'minlagan.

So'nggi yillarda O'zbekiston Markaziy banki raqamli so'm konsepsiyasi ustida izlanishlarni boshlab, milliy to'lov tizimini modernizatsiya qilish choralari ko'rmoqda. Bu jarayon, bir tomondan, to'lovlar tezligini oshiradi va naqd pul aylanmasini qisqartiradi, ikkinchi tomondan esa monetar siyosatning ta'sirchanligini kuchaytiradi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida pul-kredit siyosatining ta'sir mexanizmlari yanada shaffof va tezkor bo'ladi. Bu Markaziy bankka real vaqt rejimida ma'lumot to'plash, inflyatsion tendensiyalarni tezroq aniqlash hamda bozor ishtirokchilari kutilmalariga tezkor javob berish imkonini beradi.

Pul-kredit siyosati nafaqat milliy iqtisodiy barqarorlikni saqlash, balki jahon moliya tizimiga integratsiyalashish jarayonida ham strategik vosita sifatida ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, qat'iy va izchil monetar siyosat yuritish orqali inflyatsiyani jilovlash, valyuta kursini boshqarish va iqtisodiy o'sishni muvozanatlashtirish mumkin.

Kelgusida pul-kredit siyosatini yanada takomillashtirish uchun foiz stavkalarining moslashuvchan modelini ishlab chiqish, Markaziy bankning kommunikatsiya siyosatini kuchaytirish hamda raqamli texnologiyalarni to'liq joriy etish zarur. Shu yo'l bilan O'zbekiston jahon moliya bozoridagi beqarorliklarga bardosh bera oladigan, ichki iqtisodiy barqarorlikni saqlovchi zamonaviy monetar siyosat modeliga ega bo'ladi.

Muhokama

Pul-kredit siyosati har bir davlat iqtisodiy siyosatining yuragi bo'lib, u orqali iqtisodiy barqarorlik, narxlar nazorati va moliyaviy tizimning ishonchliligi ta'minlanadi. O'zbekiston misolida bu siyosat so'nggi yillarda tubdan yangilanib, jahon moliya tizimidagi o'zgarishlarga moslashuvchan mexanizmga aylana boshladi. Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Markaziy bank tomonidan olib borilayotgan pul-kredit siyosati milliy iqtisodiyotni ichki va tashqi tebranishlardan himoya qilishda muhim vosita sifatida shakllanmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda monetar siyosatning asosiy yo'nalishi inflyatsiyani maqsadli boshqarishdan iborat bo'ldi. 2020–2024-yillar davomida inflyatsiya 11 foiz atrofida 8,5 foizgacha pasaydi. Bu natija qisqa muddatli istiqbolda ijobiy ko'rsatkich bo'lsa-da, o'rta muddatli davrda iqtisodiy o'sishni sekinlashtiruvchi omil bo'lishi mumkin. Chunki yuqori foiz stavkalari kredit olish imkoniyatlarini toraytiradi va ishlab chiqaruvchi sektor uchun kapital qiymatini oshiradi.

Biroq, Markaziy bankning qat'iy pul siyosati mamlakat moliyaviy barqarorligini saqlab qolishda, valyuta bozoridagi keskin tebranishlarni jilovlashda va investorlar ishonchini mustahkamlashda muhim omil bo'ldi. Shu nuqtai nazardan, qat'iy pul-kredit siyosati qisqa muddatda iqtisodiy faollikni biroz cheklasa-da, uzoq muddatda barqaror o'sish uchun poydevor yaratadi.

Jahon moliya tizimidagi o'zgarishlar, xususan, AQSh Federal rezerv tizimining foiz stavkalarini oshirishi, Yevropa va Osiyoda likvidlikni qisqartirish jarayonlari O'zbekiston iqtisodiyotiga ham ta'sir ko'rsatdi. Tashqi qarz xizmatining qimmatlashuvi, valyuta kursining o'zgaruvchanligi va kapital oqimlarining kamayishi mamlakat uchun yangi chaqiriqlarni yuzaga keltirdi.

Ammo O'zbekiston bu bosimlarga qarshi moslashuvchan siyosat orqali javob berdi.

Valyuta kursining erkinlashtirilishi, oltin-valyuta zaxiralarining ko'paytirilishi va likvidlikni boshqarish mexanizmlarining takomillashtirilishi milliy moliya tizimining barqarorligini saqlab qoldi. Shu bilan birga, raqamli to'lov tizimlarining kengayishi, bank sektoridagi raqamli transformatsiya va xalqaro moliyaviy hamkorlik mamlakatning monetar siyosatini yangi bosqichga olib chiqdi.

Biroq, global omillar doimo o'zgarib borar ekan, O'zbekiston uchun asosiy vazifa — ichki pul bozorining chuqurligini oshirish va kapital bozorini rivojlantirishdir. Bu kelajakda pul-kredit siyosatining ta'sirchanligini kuchaytiradi va jahon moliya tizimidagi tebranishlardan himoya qiladi.

Zamonaviy iqtisodiyotda raqamli texnologiyalar pul-kredit siyosatining samaradorligini keskin oshiradi. Raqamli so'm loyihasi — bu O'zbekiston Markaziy bankining eng ilg'or tashabbuslaridan biri bo'lib, u to'lov tizimlarida shaffoflikni, tezkorlikni va monitoring imkoniyatlarini oshiradi.[3]

Raqamli so'm joriy etilishi bilan naqd pul aylanmasi qisqaradi, “soya iqtisodiyoti” miqyosi kamayadi, hamda pul oqimlari to'liq nazorat ostiga olinadi. Bu esa Markaziy bankka monetar siyosatni yanada nozik va tezkor tarzda yuritish imkonini beradi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar inflyatsiyani bashorat qilish va bozor ishtirokchilarining kutilmalarini boshqarish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Pul-kredit siyosati iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda ikki tomonlama ta'sirga ega. Bir tomondan, u inflyatsiya va narxlar bosimini jilovlaydi, ikkinchi tomondan esa, iqtisodiy faollikni tartibga soladi. Tadqiqot natijalari ko'rsatadiki, O'zbekiston tajribasida bu ikki yo'nalish o'rtasida muvozanat saqlanishiga e'tibor qaratilgan.

So'nggi yillarda inflyatsiyaning pasayishi bilan bir vaqtda kredit portfeli o'sib borgan — bu holat pul siyosati orqali iqtisodiyotda talab va taklif muvozanatini ta'minlash imkonini bergan. Milliy valyutaning barqarorligi esa tashqi savdo balansini qo'llab-quvvatlagan va investitsiya kirituvchilarga ijobiy signal bergan.

Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonning pul-kredit siyosati nafaqat milliy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda, balki jahon moliya tizimida o'z o'rnini mustahkamlashda ham strategik ahamiyat kasb etadi. Biroq kelajakda bu siyosatning samaradorligi bank tizimi raqobatbardoshligi, kapital bozorining chuqurligi va aholi ishonchi bilan chambarchas bog'liq bo'ladi.

Shu bois, iqtisodiy siyosatning markazida barqaror monetar boshqaruv, ochiqlik, ilmiy tahlil va raqamli innovatsiyalar turishi lozim. Faqat shundagina O'zbekiston jahon moliya tizimidagi noaniqliklar sharoitida o'z iqtisodiy mustaqilligini saqlab, barqaror rivojlanish yo'lidan dadil borishi mumkin.

Xulosa

Yuqoridagi tahlil va muhokamalar natijalariga tayangan holda aytish mumkinki, pul-kredit siyosati milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida, makroiqtisodiy muvozanatni saqlashda hamda jahon moliya bozoridagi beqarorliklarga qarshi turishda strategik ahamiyatga ega vosita hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi so'nggi yillarda bu yo'nalishda sezilarli islohotlarni amalga oshirib, zamonaviy monetar mexanizmlarni milliy iqtisodiyot amaliyotiga tatbiq etishga erishdi.

Avvalo, inflyatsiyani maqsadli boshqarish tizimi joriy etilishi, foiz siyosatining moslashuvchanligi va valyuta bozorining erkinlashtirilishi O'zbekiston Markaziy bankiga makroiqtisodiy muvozanatni saqlash imkonini berdi. Natijada inflyatsiya darajasi izchil pasayib bormoqda, milliy valyuta nisbatan barqarorlashdi va iqtisodiy o'sish sur'atlari qayta tiklandi.

Shuningdek, xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, har bir davlatning pul-kredit siyosati faqat ichki omillarga emas, balki jahon moliya tizimidagi umumiy dinamikaga ham bog'liq. Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston Markaziy banki global jarayonlarni chuqur tahlil qilgan holda milliy manfaatlarga mos, moslashuvchan va ilmiy asoslangan pul-kredit siyosatini yuritishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, barqaror va samarali pul-kredit siyosati — bu O'zbekiston iqtisodiyotining raqobatbardoshligi, moliyaviy mustaqilligi va ijtimoiy farovonligini ta'minlovchi asosiy omildir. Shu bois, pul-kredit siyosatini doimiy takomillashtirish, uni jahon moliya tizimi bilan uyg'un holda rivojlantirish hamda raqamli iqtisodiyot talablariga moslashtirish mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy strategiyasida hal qiluvchi o'rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Friedman, M. (1970). *The Counter-Revolution in Monetary Theory*. Chicago: University of Chicago Press.

2. Keynes, J.M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. London: Macmillan.
3. Mishkin, F.S. (2019). *The Economics of Money, Banking and Financial Markets*. Pearson Education, 12th Edition.
4. Bernanke, B. & Blinder, A. (1992). *The Federal Funds Rate and the Channels of Monetary Transmission*. American Economic Review, 82(4), pp. 901–921.
5. Krugman, P. & Obstfeld, M. (2018). *International Economics: Theory and Policy*. Pearson Education, 11th Edition.
6. Meltzer, A.H. (1995). *Monetary, Credit and (Other) Transmission Processes: A Monetarist Perspective*. Journal of Economic Perspectives, 9(4), pp. 49–72.
7. International Monetary Fund (IMF). (2024). *World Economic Outlook: Navigating Global Inflation*. Washington, D.C.
8. World Bank. (2023). *Monetary Policy and Financial Stability in Emerging Markets*. Washington, D.C.
9. European Central Bank (ECB). (2022). *Monetary Policy in a Changing World*. Frankfurt am Main.
10. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). *Pul-kredit siyosati sharhi*. Toshkent: Markaziy bank matbuot xizmati.
11. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev. (2022). *PF–60-son Farmon – “Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi 2022–2026-yillar uchun”*. Toshkent.
12. Qodirov, B. (2020). *O‘zbekiston iqtisodiyotida pul-kredit siyosatining real sektor rivojiga ta’siri*. Toshkent: Iqtisodiyot universiteti nashriyoti.
13. Abdullayeva, N. (2021). *Inflyatsiyani maqsadli boshqarishning nazariy va amaliy jihatlari*. Toshkent: Bank-moliya akademiyasi.
14. Raxmonov, M. (2022). *Milliy valyuta barqarorligini ta’minlashda Markaziy bank siyosatining o‘rni*. “Iqtisodiyot va moliya” jurnali, №2, 45–53-betlar.
15. To‘xtayev, Sh. (2023). *O‘zbekistonning jahon moliya tizimidagi integratsion ishtiroki va pul-kredit siyosati*. Toshkent: TMI Ilmiy nashriyoti.